

РОЗДІЛ 4. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.725

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.2.1>

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Аргат Я.П.,
*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID: 0000-0003-2993-9735
e-mail: Kyana2444@gmail.com*

Аргат Я.П. Підприємницька діяльність в Україні: вплив законодавчих змін.

Ця стаття присвячена дослідженню підприємницької діяльності в Україні та аналізу її змін у контексті законодавчих реформ. Визначено ключові проблеми та фактори, що впливають на розвиток підприємництва, зокрема скасування Господарського кодексу України, яке спричинило низку змін у процесах реєстрації, управління та реорганізації бізнесу. Розглянуто сучасні законодавчі зміни, що впливають на підприємницьку діяльність. Останні реформи спрямовані на спрощення регулювання бізнесу, підвищення прозорості фінансової звітності та адаптацію підприємств до міжнародних стандартів. Особливу увагу приділено ухваленню Закону «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», яким скасовується Господарський кодекс України та запроваджується обов'язкова корпоратизація державних і комунальних підприємств.

Останні законодавчі зміни, зокрема скасування Господарського кодексу, суттєво вплинули на функціонування підприємницької діяльності. Вони спричинили перегляд процедур реєстрації, управління та реорганізації бізнесу, а також вплинули на правові засади регулювання підприємницького сектору.

Зміни спрямовані на спрощення нормативного регулювання, підвищення прозорості економічних процесів та адаптацію бізнесу до міжнародних стандартів. Окрему увагу приділено процесу корпоратизації державних і комунальних підприємств, що є ключовим елементом реформування економіки.

Запуск бізнесу в Україні – виклик для справжніх новаторів. Від першої ідеї до моменту, коли з'являються перші клієнти, підприємцям доводиться долати безліч перешкод. Випробування стають ще складнішими через пандемію COVID-19 та повномасштабну війну, які кардинально змінили економічний ландшафт країни.

У таких умовах ведення бізнесу перетворюється на справжнє мистецтво балансу. Чи можливо досягти успіху, коли контроль над власною справою – а іноді й над життям – здається примарним? Відповідь залежить не лише від зовнішніх обставин, а й від здатності адаптуватися, шукати нові можливості та будувати стійкі бізнес-моделі.

Висновки роботи акцентують на тому що, запроваджені реформи відкривають нові можливості для бізнесу, проте вимагають від підприємців гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін. Аналіз сучасного стану підприємництва в Україні засвідчив значний вплив законодавчих змін на організацію та ведення бізнесу. Зокрема, реформування нормативно-правової бази, скасування Господарського кодексу та обов'язкова корпоратизація державних і комунальних підприємств впливають на структуру економічної діяльності.

Ключові слова: підприємницька діяльність, законодавчі зміни, корпоратизація, ФОП, податкова політика, законодавча база.

Argat Y.P. Entrepreneurial activity in Ukraine: the impact of legislative changes.

This article explores the entrepreneurial activity in Ukraine and analyzes its transformation in the context of legislative reforms. It identifies key problems and factors influencing entrepreneurship development, particularly the repeal of the Commercial Code of Ukraine, which has led to a series of changes in business registration, management, and reorganization processes. The study examines recent legislative changes affecting entrepreneurship. The latest reforms aim to simplify business regulations, enhance the transparency of financial reporting, and align enterprises with international standards. Special attention is given to the adoption of the Law «On the peculiarities of regulating the activities of legal entities of certain organizational and legal forms during the transitional period and associations of legal entities», which repeals the Commercial Code of Ukraine and mandates the corporatization of state and municipal enterprises.

The recent legislative changes, especially the repeal of the Commercial Code, have significantly impacted entrepreneurial activities. These reforms have led to a revision of business registration, management, and restructuring procedures, as well as adjustments to the legal framework governing the entrepreneurial sector.

The legislative changes aim to simplify regulatory frameworks, improve economic transparency, and help businesses adapt to international standards. Particular focus is placed on the corporatization of state and municipal enterprises, which is a pivotal element in economic reform.

Starting a business in Ukraine is a challenge for true innovators. From the first idea to acquiring the first customers, entrepreneurs must overcome numerous obstacles. The difficulties have intensified due to the COVID-19 pandemic and the full-scale war, which have drastically reshaped the country's economic landscape.

Under such circumstances, running a business becomes a true art of balance. Is it possible to succeed when control over one's own enterprise or even one's life feels uncertain? The answer depends not only on external conditions but also on the ability to adapt, seek new opportunities, and build resilient business models.

The conclusions of the study emphasize that the implemented reforms create new opportunities for businesses but require entrepreneurs to be flexible and capable of quickly adapting to changes. The analysis of the current state of entrepreneurship in Ukraine has demonstrated the significant impact of legislative changes on business organization and operations. In particular, the reform of the regulatory framework, the abolition of the Commercial Code, and the mandatory corporatization of state and municipal enterprises influence the structure of economic activity.

Key words: entrepreneurial activity, legislative changes, corporatization, individual entrepreneurs, FOP, tax policy, legislative framework.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України підприємницька діяльність відіграє ключову роль у формуванні економіки, створенні робочих місць та стимулюванні інновацій. Однак, нормативно-правове регулювання цього сектору постійно змінюється, що створює виклики для бізнесу. Основні проблеми, які досліджуються у статті, включають: вплив законодавчих змін на підприємницьку діяльність – аналізується скасування Господарського кодексу України та його наслідки для реєстрації, управління та реорганізації бізнесу, спрощення нормативного регулювання – розглядаються нові законодавчі ініціативи, спрямовані на зменшення бюрократичних перешкод у веденні бізнесу, корпоратизація державних і комунальних підприємств – особливу увагу приділено переходу таких підприємств до корпоративної форми управління, вплив зовнішніх факторів на бізнес – аналізуються виклики, пов'язані з пандемією COVID-19 та повномасштабною війною, які суттєво змінили економічний ландшафт країни.

Стаття пропонує глибокий аналіз актуальних проблем підприємницької діяльності та можливі шляхи їх вирішення.

Мета дослідження – аналіз функціонування підприємницької діяльності в Україні в контексті останніх змін у законодавстві та скасування Господарського кодексу України.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика підприємницької діяльності сьогодні є предметом численних наукових досліджень у сфері господарського права. Значний внесок у її розвиток зробили як українські вчені – Л. Сачинська, Н. Намлієва та інші, так і зарубіжні дослідники.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи зміст питання слід зауважити, що порушена проблема неодноразово ставала об'єктом наукових досліджень. До проблеми підприємницької ді-

яльності зверталися велика кількість науковців. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про підприємництво», підприємництво - це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними та юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством [2]. Створення (заснування) суб'єкта підприємницької діяльності - юридичної особи, а також володіння корпоративними правами не є підприємницькою діяльністю, крім випадків, передбачених законодавством. Визначення поняття підприємництва має не тільки важливе теоретичне, а й практичне значення, оскільки значна частина норм законодавства стосується лише такого роду діяльності.

В Україні суб'єкт підприємницької діяльності може бути зареєстрований у двох формах — як юридична чи фізична особа. Фізичні особи (громадяни) організовують індивідуальне виробництво, де засоби виробництва належать організатору і використовується власна праця. Виробництво може здійснюватись фізичною особою із застосуванням найманої праці і капіталу. Юридичні особи (товариства, акціонери, кооперативи, спільні підприємства, асоціації та об'єднання) як суб'єкти підприємницької діяльності здійснюють виробничу діяльність порівняно з індивідуальним підприємством у більших обсягах та із залученням найманої робочої сили [1].

Підприємництво — ключова особливість реального світу, який перебуває у стані постійної нерівноваги. Саме тому воно не може відігравати значну роль у моделях рівноваги, на яких зосереджені неокласичні автори. Більше того, неокласичні теоретики розглядають підприємництво як звичайний фактор виробництва, розміщення якого визначається очікуваними вигодами та витратами. Однак такий підхід містить нерозв'язну логічну суперечність: попит на підприємницькі ресурси, заснований на прогнозованих витратах і вигодах, передбачає, що можна вже сьогодні отримати певні дані про майбутні витрати та вигоди ще до того, як ця інформація буде створена підприємницькими зусиллями. Іншими словами, головне завдання підприємця — створювати та відкривати нову інформацію, яка раніше не існувала. До моменту завершення цього процесу така інформація просто не може бути доступною, а отже, неокласичні рішення щодо розміщення ресурсів, які ґрунтуються на очікуваних витратах і вигодах, є неможливими.

Часом здається, що відкрити бізнес в Україні — завдання із зірочкою. Від ідеї до перших продажів підприємцям треба пройти всі «дев'ять кіл пекла» Данте. Додатковим випробуванням на міцність стали COVID-19 і повномасштабна війна, що суттєво змінили економіку країни. То чи можливо мати успішну справу в часи, коли важко контролювати не лише бізнес, а й власне життя.

Усупереч складній економічній ситуації, у перший рік повномасштабної війни відкрилися 202 тисячі нових бізнесів. Зокрема, маленькі кав'ярні біля дому (мабуть, і поряд з вами така є), онлайн-магазини одягу (не патріотичним мерчем єдиним), виробництва військового спорядження й сотні інших. Унікальним став 2023. Саме в цьому році кількість створених в Україні ФОПів за останнє десятиліття зросла до найвищого показника — 314 392 громадян. Це абсолютний рекорд. Такі процеси свідчать про те, що нішу на мінливому ринку можуть зайняти як підприємці з досвідом, так і спрагли новачки.

Пандемія не лише стала шоком для підприємців, а й призвела до значних змін в організації роботи бізнесів. Саме тоді почався розквіт дистанційної роботи, яка згодом перетворилася на норму. Цей досвід став у пригоді й під час повномасштабної війни. Зараз уже нікого не здивуєш переведенням працівників на повний ремоут або ж гібридним форматом роботи. Підтверджує це й статистика [7].

Останні реформи спрямовані на спрощення регулювання бізнесу, підвищення прозорості фінансової звітності та адаптацію підприємств до міжнародних стандартів. Особливу увагу приділено ухваленню Закону «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», яким скасовується Господарський кодекс України та запроваджується обов'язкова корпоратизація державних і комунальних підприємств. У законі перехідним періодом визначається строк, що починається з дня набрання чинності законом і завершується через 7 років з вказаного дня. Закон набирає чинності з дня наступного за днем його опублікування, крім частини другої статті 20 яка набирає чинності через чотири роки. У цій статті йдеться про заборону на внесення змін до відомостей про державні підприємства, що містяться в єдиному реєстрі юридичних осіб фізичних осіб підприємців та громадських формувань крім відомостей, що пов'язані з їх перетворенням злиттям з господарським товариством, приєднанням до господарського товариства, ліквідацією або зміною

суб'єкта що виконує функції власника підприємства. Іншими словами через чотири роки щодо державних підприємств можна буде вносити лише зміни пов'язані з їх припиненням, через два роки після набрання чинності законом усі підприємства зобов'язані будуть мати власний веб-сайт на якому в порядку та строки встановлені Кабінетом Міністрів України будуть розмішувати інформацію що підлягає оприлюдненню, а державні та комунальні підприємства зобов'язані будуть оприлюднювати інформацію визначену у частині другої статті п'ятої закону що і на офіційному сайті фонду державного майна України та на офіційних веб-сайтах суб'єктів що виконують функції власника підприємства.

Через 7 років ст. 4-9 закону який врегулюватимуть діяльність підприємств протягом перехідного періоду буде регулюватися діяльність державних підприємств які діятимуть як державні комерційні підприємства або казенні підприємства. Закон дає формулювання, що таке державне комерційне підприємство - це суб'єкт підприємницької діяльності який діє на основі статуту і несе відповідальність, а наслідки своєї діяльності усім належним йому на праві господарського віддання майном, а також законом зазначено що таке казенне підприємство зокрема - це суб'єкт підприємницької діяльності який діє на основі модельного статуту і утворене у галузях економіки в яких законом дозволено здійснення господарської діяльності лише державним підприємствам понад 50% споживачем продукції робіт послуг виступає держава за умовами господарювання неможлива вільна конкуренція товаровиробників чи споживачів переважаючи понад 50% є виробництво суспільно необхідної продукції робіт послуг яке за своїми умовами і характером потреб що ним задовольняються як правило не може бути рентабельним. Майно казенного підприємства закріплюється за ним на основі права оперативного управління існуватимуть також комунальні унітарні підприємства приватні підприємства і іноземні підприємства, діяльність підприємства регулюватиметься Законом України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», іншими законами, Цивільним кодексом України, а також статутами підприємства, а особливості управління державним підприємством визначатимуться Законом України «Про управління об'єктами державної власності» та Законом України «Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі». З дня набрання чинності законом забороняється створення юридичних осіб в організаційно-правових формах приватного підприємства, колективного підприємства, державного підприємства, казенного підприємства, комунального підприємства, спільного комунального підприємства, дочірнього підприємства, іноземного підприємства, підприємства об'єднання громадян релігійної організації, профспілки, підприємства споживчої кооперації, орендного підприємства, індивідуального підприємства, сімейного підприємства, спільного підприємства, підприємства з іноземними інвестиціями, фермерського господарства, колективного сільськогосподарського підприємства, малого підприємства, колективного підприємства протягом п'яти років з дня надання чинності законом власник суб'єкта що виконує функції власника підприємства зобов'язаний прийняти рішення про реорганізацію вказаного у попередньому абзаці підприємства злиття з господарським товариством, приєднання до господарського товариства, перетворення в господарське товариство або його ліквідацію[5].

Відповідно до статті 84 Цивільного кодексу України господарські товариства як вид підприємств, товариства можуть існувати в таких організаційно-правових формах: повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство. Отже усі підприємства які існують станом на дату набрання чинності законом мають бути перетворені в господарські товариства зазначених організаційно-правових форм протягом п'яти років управління державними підприємствами, а також господарськими товариствами суб'єктами державного сектору економіки юридичними особами державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50% чи становить величину яка забезпечує державі право вирішального впливу. На господарську діяльність цих суб'єктів буде здійснювати Кабінет Міністрів України та інші суб'єкти управління об'єктами державної власності відповідно до Закону України «Про управління об'єктами державної власності», та інших спеціальних законів тобто повноваження управляти державними підприємствами та господарськими товариствами в яких вирішальний вплив матиме державна [4]. І на останок зазначимо, що корпоратизацією є перетворення державних підприємств, закритих акціонерних товариств, більш як 75 відсотків статутного фонду яких перебуває у державній власності, а також виробничих і науково-виробничих об'єднань, правовий

статус яких раніше не був приведений у відповідність з чинним законодавством (далі – підприємства), у відкриті акціонерні товариства[6].

Висновки. Останні зміни в законодавстві України суттєво вплинули на підприємницьку діяльність, зокрема через скасування Господарського кодексу та запровадження нових механізмів регулювання. Прийнятий Закон № 4196-IX, який передбачає корпоратизацію державних та комунальних підприємств, що сприятиме підвищенню їхньої ефективності та прозорості. Одним із ключових аспектів реформ є обов'язкова трансформація державних підприємств у акціонерні товариства або товариства з обмеженою відповідальністю. Це дозволить покращити управління майном та фінансову звітність, а також мінімізувати корупційні ризики через використання системи «Прозорро Продажі». Також важливим нововведенням є вимога щодо публікації фінансових звітів державними підприємствами, що сприятиме підвищенню рівня довіри до бізнесу та державного управління. Крім того, законодавчі зміни розширюють можливості територіальних громад, дозволяючи їм створювати юридичні особи для ефективного управління власністю та реалізації соціальних ініціатив.

Таким чином, реформування підприємницької діяльності в Україні спрямоване на гармонізацію правових норм із міжнародними стандартами, підвищення інвестиційної привабливості та забезпечення прозорості бізнес-процесів. Впроваджені зміни створюють нові можливості для розвитку підприємництва, водночас вимагаючи від бізнесу адаптації до нових умов функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аргат Я.П. Види суб'єктів підприємницької діяльності в аграрній сфері / *Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету*. № 4, 2024, с. 232-233. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/4_2024.pdf.
2. Про підприємництво: Закон України від 7 лютого 1991 № 698-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/698-12#Text> (дата звернення 06.06.2025).
3. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 9 січня 2025 № 4196-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20/print> (дата звернення 06.06.2025).
4. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вересня 2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (дата звернення 06.06.2025).
5. Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі: Закон України від 16 червня 2011 № 3531-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3531-17#Text>.
6. Про корпоратизацію підприємств: Закон України від 15 червня 1993 № 2010/93-Ю. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/210/93#Text> (дата звернення 06.06.2025).
7. Освіта як інвестиція: шлях малого бізнесу до великого зростання. URL: https://edera.com/blog/shlyahmalogobiznesudovelykogozrostantnya/?Gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAgJa6BhC OARIsAMiL7V3_hopvktwwe4mg0nkcottrecqtu40b3sp5awez9fcytfyuanjbo-maahvfealw_wcb.